

Rijksoverheid

Omgaan met armoede op scholen

De keten doorbreken

Voorwoord

Arie Slob

Minister voor Basis- en
Voortgezet Onderwijs en Media

Beste lezer,

In Nederland heeft een grote groep mensen het goed, of zelfs uitstekend. Zij leven in welvaart, kennen een hoge levensstandaard en hun kinderen kunnen profiteren van alle kansen op ontwikkeling die ze krijgen.

Helaas groeit lang niet iedereen zo op. Een deel van de Nederlandse kinderen leeft zelfs in serieuze armoede. Per klas gemiddeld twee leerlingen. Hun ouders leven van een inkomen dat net boven de bijstandsnorm ligt.

Dat vind ik ernstig. Opgroeien in armoede heeft een grote impact op de ontwikkeling van een kind. Kinderen die in armoede leven ervaren stress, minder steun van hun ouders, leven met meer onzekerheid en zien minder toekomstperspectief.

Er is dus werk aan de winkel. Scholen zijn daarin belangrijk. Leraren en leerlingen hebben veel contact, wat de klas een uitgelezen plek maakt om armoede op te merken. In samenwerking met gezinnen en lokale partners kan er vervolgens worden ingegrepen en ondersteund. Zo lopen, hoop ik ten diepste, steeds minder kinderen kansen op ontwikkeling mis.

In deze brochure leest u een aantal mooie initiatieven van scholen. Alertheid rondom armoede staat bij hen al hoog op de agenda. Deze initiatieven kunnen dienen als inspiratiebron voor anderen. Zodat we samen, stap voor stap, tot een meer gelijkwaardige ontwikkeling voor alle kinderen in ons land komen.

Tamara van Ark

Staatssecretaris van Sociale Zaken
en Werkgelegenheid

Beste lezer,

Nederland is een rijk land. Toch loopt 8,5 procent van de kinderen risico op armoede. Dan hebben we het over 277.000 kinderen!

Kinderen die in armoede opgroeien, kunnen onvoldoende meedoen. Er is bijvoorbeeld te weinig geld voor sportlidmaatschap, verjaardagscadeautjes of fiets om mee naar school te gaan. Armoede ondergraaft het principe van gelijke kansen. De gevolgen zijn groot en reiken ver. Vaak tot in het volwassen leven.

Deze kinderen en hun ouders moeten weten dat ze er niet alleen voor staan. Het kabinet zet zich in om armoede onder kinderen tegen te gaan. Er is hulp, bijvoorbeeld van gemeenten en van landelijke organisaties als Leergeld Nederland, Nationaal Fonds Kinderhulp, Jeugdfonds Sport en Cultuur en Stichting Jarige Job. En je hoeft je er absoluut niet voor te schamen om die te vragen. Maar dat is in de praktijk precies wat er wel vaak gebeurt. Het taboe op armoede is hardnekkig. Dat snap ik heel goed. Het is niet niks om met je financiële zorgen aan te kloppen bij anderen.

Een plaats om dat wél te doen is op scholen. Armoede laat zich niet verbergen. Docenten en schoolleiders kunnen armoede bij kinderen zogezegd zien, voelen en horen.

Er is echter geen standaardrecept voor hoe die scholen vervolgens moeten handelen. Deze brochure schetst een keur aan praktijkervaringen. Zo passeren 'samen-redzaamheid', 'brugfunctionarissen' en 'Peer educators' de revue. Zoals kinderen van elkaar kunnen leren, kunnen ook scholen van elkaar leren. Dat willen we bereiken met deze brochure. Er zijn overigens veel meer scholen in Nederland met armoedebeleid, maar in de brochure is plek voor een beperkt aantal voorbeelden. Ik vind ze inspirerend en hoop dat ze dat ook voor u zijn.

Inhoud

Brugfunctionarissen in Groningen.
'Ze zijn van onschatbare waarde'

CSBO Bergkristal in Rotterdam Noord
'Ik wil zien en horen hoe het met ze gaat'

Calvijn Juliana VMBO G/T in Rotterdam
'Wij willen méér zijn dan een school alleen'

Basisschool de Mikado in Blerick
'Armoede doet veel met een gezin'

Portret Duuk (10 jaar)
'Later word ik scheidsrechter'

Portret Fleur (11 jaar)
'Ik wist dat het tijdelijk was'

Scholengemeenschap Winkler Prins in Veendam
'Armoede is geen reden om buiten de boot te vallen'

Prins Willem Alexander in Vlaardingen
'Bij ons zijn meedoen en meetellen dé toverwoorden'

IKC Franciscus in Leeuwarden
'Hoe jonger het kind, hoe meer er is te winnen'

Basisschool De Horizon in Delft
'Wij streven naar samen-redzaamheid'

Porta Mosana College in Maastricht
'Wij willen die keten doorbreken'

Portret Martin Pragt (63 jaar)
'Leraren hebben enorm veel invloed'

Rotterdamse scholenvereniging RVKO
'Er is veel verborgen armoede'

‘Ze zijn van onschatbare waarde’

Om gezinnen te steunen die in armoede leven, heeft de gemeente Groningen op een aantal scholen een brugfunctionaris aangesteld. Zij slaan een brug tussen school en thuis. Ze ondersteunen ouders, bijvoorbeeld op financieel gebied.

‘Om kinderen te helpen, moet je het hele systeem meenemen’, zegt Mariëlle Reneman, projectleider *Jeugd in armoede* bij de gemeente Groningen. Groningen hoort in Nederland bij de top drie van steden met de meeste gezinnen in armoede. Daarom introduceerde Mariëlle Reneman zo’n acht jaar geleden de functie *brugfunctionaris*, overgenomen uit Gent (België) waar de functie is ontwikkeld. Inmiddels telt de stad vijftien brugfunctionarissen op veertien scholen in aandachtsgebieden met veel armoede. Zij zijn de brug tussen school, kind en gezin. Reneman: ‘De school is een prima ingang om ouders te bereiken. Het werkt heel preventief.’

Jarenlang betrokken

Brugfunctionarissen zijn altijd verbonden aan de school en een team. Vaak zijn het onderwijskrachten. Ze zijn in dienst van school, maar worden betaald door de gemeente. Soms verlenen ze kortdurende hulp, al zijn ze geen zorgverlener.

Wel weten ze waar ze moeten zijn voor de juiste hulp en ondersteuning. Mariëlle Reneman: ‘Jeugdzorg, huisarts en consultatiebureau zijn altijd kortdurend bij gezinnen betrokken. Maar brugfunctionarissen blijven de hele basisschoolperiode betrokken, dus minstens acht jaar lang. Ze zien de ouders regelmatig. Zo ontstaat vertrouwen.’

Huisbezoek

Als leerkrachten zorgen hebben om een gezin, lichten ze de brugfunctionaris in. ‘Die pakt het op’, zegt Mariëlle Reneman. ‘Dus de leerkracht kan ’s avonds met een gerust hart naar huis. Onze brugfunctionarissen zijn echte duizendpoten.’ Sharon Lawson is brugfunctionaris op basisschool de Pendinghe. Ze komt veel bij gezinnen thuis. ‘Soms schamen ouders zich voor hun armoede’, zegt ze. ‘Wij wijzen op mogelijkheden voor vergoedingen, en op het naschoolse aanbod. Wij ondersteunen waar nodig, ook preventief.’

‘Brugfunctionarissen
blijven de hele
basisschoolperiode
betrokken. Zo ontstaat
vertrouwen’

‘Met handgeld van de gemeente kan de school zeggen: “Wij lossen het op”’

Foto: S: RD

Handgeld

Ieder jaar krijgt elke brugfunctionaris van de gemeente handgeld. Dat besteden ze naar eigen inzicht. Reneman: ‘Een extra setje sportkleding, een jarig kind dat wil trakteren. Of de vergoeding van een gescheurde jas. Als de verzekering niet betaalt, kan zo’n akkefietje leiden tot hoogoplopende ruzies tussen ouders. Met handgeld van de gemeente kan de school zeggen: “Wij lossen het op.”’

Fondsen en subsidies

Anita Jüch is brugfunctionaris op basisschool de Tamarisk. Zij weet goed subsidies en fondsen te werven, ook voor andere brugfunctionarissen. Sharon Lawson heeft met het fondsen geld een *spelotheek* opgericht en Anita Jüch heeft het *leerorkest* ingehuurd, doorgaans alleen mogelijk voor bemiddelde scholen. Jüch: ‘Waar ik maar kan vertel ik over het nut van subsidies. Ik benadruk altijd het belang van structurele steun. Anders bestaat het risico dat je investeert in iets waarmee je na een jaar weer moet stoppen. Dat demotiveert.’

Trainingen

De gemeente faciliteert trainingen aan teams van leerkrachten over omgaan met armoede. De training wordt soms gegeven in samenwerking met een ervaringsdeskundige. Mariëlle Reneman: ‘Hoe kijkt de leerkracht zélf aan tegen armoede? Wat is ieders beleving? Als je bij een kind uit een gezin in armoede denkt: Goh wat ben jij zielig, dan heeft dat invloed op het vertrouwen dat je uitstraalt naar het kind. Je kijkt dan niet met de bril van: Ik ga alles uit jou halen wat erin zit. De overtuiging van een leerkracht heeft veel invloed op de ontwikkeling van een kind. Er zijn veel vooroordelen, ook in het onderwijs. Alleen al om die reden krijgen veel kinderen géén gelijke kansen.’

Naar voortgezet onderwijs

Om de rol bij de overdracht naar voortgezet onderwijs te onderzoeken, is Groningen een experiment gestart, gefinancierd door de stimuleringsregeling *Gelijke kansen* in het onderwijs. Mariëlle Reneman: ‘Onze brugfunctionarissen begeleiden leerlingen en hun ouders bij de overgang naar het voortgezet onderwijs: “Hé, hoe gaat het op de nieuwe school? Waar worstel je mee?” Totdat er een nieuwe vertrouwenspersoon is gevonden.’ Eén school voor voortgezet onderwijs is van plan om bij wijze van experiment een eigen brugfunctionaris in te zetten.

Ontwikkeling van ouders

Bijna alle ouders van kinderen uit gezinnen in armoede zijn laaggeschoold. Ze kunnen hun kinderen niet ondersteunen bij huiswerk. Daarom geeft basisschool de Tamarisk leerstof-begeleiding aan ouders. ‘Een vrijblijvend inloopmoment’, zegt Anita Jüch. ‘Maar er is veel animo.’ Ook praat de brugfunctionaris met ouders over participatiebanen of vrijwilligerswerk. Sharon Lawson voert die gesprekken tijdens de koffieochtend op school. ‘We praten over opvoeden, omgaan met geld en over werk’, zegt ze. ‘Informeel en ontspannen.’

Onmisbaar

Die brede steun van brugfunctionarissen is precies wat de gemeente beoogt met de functie. Ook de aandacht voor de ontwikkeling van ouders wordt door de gemeente hoog gewaardeerd. ‘Een moeder die werkt is een andere moeder’, zegt Mariëlle Reneman. ‘Dat is een moeder die iets betekent voor de maatschappij en die met verhalen thuishoort.’ De brugfunctionaris is volgens haar niet meer weg te denken op de veertien scholen in Groningen. ‘Ik hoor het ook van directeuren,’ zegt ze. ‘Zij zeggen: “Mochten jullie subsidies schrappen, schrap dan niet de brugfunctionaris.” Ze zijn van onschatbare waarde.’

‘Ik wil zien en horen hoe het met ze gaat’

‘Als je thuis op de grond op een deken slaapt en niet ontbijt, hoe kun je dan leren’

CSBO Bergkristal is een school voor speciaal basisonderwijs in Rotterdam Noord. De huiskamer voor kinderen is hét centrale punt. Op de school zijn zorg en educatie goed met elkaar verbonden.

De huiskamer is één van de pijlers van CSBO Bergkristal in Rotterdam (Christelijk Speciaal Basis Onderwijs). Jonathan de Heer is directeur van de school. ‘Het is de plek waar bij uitstek aandacht is voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van onze kinderen’, zegt hij. ‘Zo proberen we hen te leren omgaan met gevoelens van boosheid, angst, wanhoop of faalangst. De huiskamer is een fijne plek, het is er veilig en huiselijk. Er is altijd een huiskamermedewerker aanwezig. Ook met ouders zitten we er soms voor een gesprek.’

Vinger aan de pols

Veel van de kinderen op het Bergkristal zijn afkomstig uit gezinnen met materiële armoede. ‘Als je thuis op de grond op een deken slaapt en niet ontbijt, hoe kun je dan leren’, zegt De Heer. Als het om het welzijn van kinderen gaat, houdt hij zeer actief de vinger aan de pols; elke ochtend staat hij bij de schooldeur om de kinderen en hun ouders te begroeten. ‘Ik wil zien en horen hoe het met ze gaat’, zegt hij. Kinderen die niet gegeten hebben, krijgen in de keuken een boterham. Ook zorgt hij dat ouders hem kunnen aanspreken in de wandelgangen. ‘Laagdrempelig’, zegt hij. ‘Niet in een formeel kantoor waar je op de deur moet kloppen.’

Samenwerken

Bij het Bergkristal is een belangrijke rol weggelegd voor maatschappelijk werker Philip Pietermaat. Hij is vast onderdeel van het team en bezoekt alle gezinnen thuis.

‘Wij weten bijna altijd het vertrouwen te winnen’, zegt Philip Pietermaat. ‘Ouders vertellen over hun financiële zorgen en andere problemen.’ Hij verwijst ouders door naar bijvoorbeeld het wijkteam. Bij gesprekken met mogelijk ingrijpende gevolgen, gaat hij mee naar de instantie. Bijvoorbeeld als het gaat over schulden of huurachterstanden. ‘Aan het loket krijgt het burgerservicenummer een gezicht’, zegt hij. ‘Ik beschouw het als mijn taak om daarin bij te sturen, want het gaat om een groep kwetsbare ouders. Tijdens zo’n gesprek werk ik constructief samen met zowel de ouder als de consulent.’

Contacten

Ten behoeve van ouders en kinderen, investeert Philip Pietermaat in contacten met fondsen en bedrijven. Zoals Leger des Heils, kerken, vrijwilligersorganisaties, en kringloopwinkels. De organisaties schenken bijvoorbeeld een koelkast, bed of fiets aan gezinnen waarvan Philip weet dat zij dat nodig hebben. Contactpersonen bij de sociale woningbouw of de sociale dienst belt hij uit naam van de ouders rechtstreeks, nooit via de centrale.

Zorgdriehoek

Philip Pietermaat benadrukt in gesprekken met ouders dat zij niet alleen de verantwoordelijkheid voor hun kind hoeven te dragen. Om dat besef te bekrachtigen, bespreekt hij altijd de *zorgdriehoek*. Dat is een schematische voorstel-

Foto's: Creative Desk - Pamela van Gelderen

ling van de drie partijen die om het kind staan: ouders, school en zorg, zoals het wijkteam, Jeugd en Gezin en Veilig Thuis. 'Wij delen de zorg met elkaar', zegt hij, 'daar zijn wij heel duidelijk in.' Jeugdzorg of Veilig Thuis worden altijd ingeschakeld na overleg en samen mét de ouders. 'Nee', zegt Pietermaat. 'Dat vinden ouders niet bedreigend. Ze accepteren het omdat ze ons kennen en ons vertrouwen. Als er een gesprek volgt, vragen ze soms of dat op school kan plaatsvinden. Dan zitten wij erbij om hen te ondersteunen.'

Samenspel

Jonathan de Heer maakt zich graag hard voor dit samenspel tussen zorg en educatie. 'Wij zien effecten op leerlingen en schrijven dat toe aan de inzet van onze maatschappelijk werker.' Heel zelden staan ouders afwerend tegenover school. Desondanks kan ook dan de school een rol van betekenis spelen. Pietermaat: 'Ouders brengen en halen hun kind. Op het schoolplein zien ze steeds dezelfde gezichten. Ook die van ouders in soortgelijke omstandigheden als zij.

Soms zegt zo'n ouder: "Ga toch eens naar Philip, hij heeft ons ook geholpen." En we letten extra goed op het kind.'

Pizza's verdelen

Waar bij het Bergkristal in de huiskamer extra aandacht is voor de sociaal-emotionele ontwikkeling, is de keuken er vooral voor het didactische stuk. Elke middag lunchen de kinderen op school met brood, fruit, melk en thee, en op donderdag is er kookles. Het wordt betaald met geld van het Jeugdeducatiefonds. 'Als de kinderen pizza's hebben gebakken', zegt directeur Jonathan de Heer, 'dan oefenen we bij het verdelen meteen de breuken. Ze krijgen zo bovendien een warme maaltijd binnen.' De Heer wil graag weten hoe het zijn leerlingen vergaat in de toekomst: 'Heeft de aanpak ook werkelijk voldoende effect? Of moeten we bijsturen? We ontwikkelen een methode om dat goed te kunnen beoordelen.'

A photograph of three children sitting on a grey sofa in a bright, colorful room. They are all reading books. The child on the left is a girl with dark hair, wearing a white long-sleeved shirt and light-colored pants. The child in the middle is a girl with dark hair, wearing a white t-shirt with a rainbow and black pants. The child on the right is a boy with short dark hair, wearing a blue and white striped long-sleeved shirt and blue pants. The sofa is covered with a colorful, patterned blanket. Behind them are several large, white teddy bears. To the left, there is a wooden bookshelf filled with colorful children's books. To the right, there is a white cabinet with red doors. The floor is a bright orange color.

'Soms zegt zo'n ouder:
"Ga toch eens naar
Philip, hij heeft
ons ook geholpen"'

‘Wij willen méér zijn dan een school alleen’

Calvijn Juliana is een school voor VMBO G/T in Rotterdam. Het is een (t)huiswerkvrije school die veel investeert in de brede ontwikkeling van leerlingen. Mentoren bezoeken alle ouders van brugklassers thuis.

‘Op onze school is armoede geen belemmering voor groei en ontwikkeling’

‘Op onze school is armoede geen belemmering voor groei en ontwikkeling’, zegt Tamara Breur, adjunct-directeur van VMBO school Calvijn Juliana in Rotterdam. ‘Die overtuiging geven wij nadrukkelijk mee aan onze leerlingen.’ Calvijn Juliana ligt in *Charlois*, een wijk met een hoog percentage gezinnen in armoede. ‘Een fijne, multiculturele school voor voortgezet onderwijs in Rotterdam Zuid’, zegt Tamara Breur. ‘Klein en overzichtelijk, met zo’n 410 leerlingen. Er is veel aandacht voor extra ondersteuning bij leerlingen die dat nodig hebben.’

Proactief

De mentoren van Calvijn Juliana bezoeken alle ouders van kinderen uit de brugklas thuis. De daaropvolgende jaren starten ze met kennismakingsgesprekken. Zo ontstaat er een basis voor vertrouwen. Mentoren spreken met ouders ook over eventuele financiële steun, in de breedste zin van het woord. Tamara Breur: ‘Zij zeggen vrijuit: “Mocht u op bijstandsniveau zitten, dan kunt u het schoolgeld in termijnen betalen of voor een deel kwijtschelding vragen bij onze directeur.” Dat doen zij proactief. Want over armoede bestaat veel schaamte. Bovendien willen wij méér zijn dan alleen een school. Ook die signaalfunctie vinden wij belangrijk.’

Maatschappelijk werk

De vertrouwensband staat hoog in het vaandel bij Calvijn Juliana. Als ouders vertellen dat ze geldzorgen hebben, dan meldt de mentor dat – in overleg met hen – aan de schoolmaatschappelijk werkster. Zij heeft een breed netwerk en kent de subsidieregelingen van gemeente en fondsen. Tamara Breur: ‘De mentor verdwijnt dan even uit dat financiële stukje. Want die is vooral van de relatie.’

(T)huiswerkvrij

Calvijn Juliana is een (t)huiswerkvrije school. Dus de leerlingen beginnen ‘s ochtends én eindigen ‘s middags met een uur huiswerk. De mentor begeleidt de leerlingen. Breur: ‘Ouders van kinderen op andere scholen betalen soms voor dure bijles of huiswerkbegeleiding ter ondersteuning van hun zoon of dochter. Bij ons is het een service van de school. Ook krijgen al onze leerlingen een laptop. Wij ontwikkelen zelf veel lesmateriaal. Daarmee besparen we boekengeld van de overheid. Dat besteden we aan de laptops.’

‘Wij doen ons uiterste best om elke leerling mee te krijgen op schoolreis, excursie of werkweek’

Vurig pleidooi

Als het voor ouders moeilijk is om kosten voor werkweek of schoolreis te betalen, vraagt de schoolmaatschappelijk werkster een vergoeding aan bij Stichting Meedoen. Deze stichting vergoedt dan tot €225,-. Voor educatieve excursies moet de school weer naar een ander fonds, zoals het Nationaal Fonds Kinderhulp. En voor een sport- of muzieklus is er het Jeugdfonds Sport en Cultuur. ‘Steeds een ander

loket’, zegt Breur. ‘Daar is de school erg druk mee. En het zijn allemaal private fondsen van particuliere geldschietters. Ik pleit vurig voor één loket per gemeente.’

Noot van de redactie: Met ingang van het schooljaar 2019/2020 kunnen docenten, intern begeleiders en/of schoolmaatschappelijk werkers deze voorzieningen via één loket aanvragen bij: www.samenvoorallekinderen.nl

Buitenschoolse activiteiten

Deelname aan een buitenschoolse activiteit is niet verplicht. Calvin Juliaana zou dat graag anders zien. Tamara Breur: ‘Dit werkt ons inziens kansenongelijkheid in de hand. Dus wij doen ons uiterste best om elke leerling mee te krijgen op schoolreis, excursie of werkweek. Om de kosten voor ouders beheersbaar te houden, blijven we altijd in Nederland. Dus geen dure Rome-reis.’

Cultuur

Veel kinderen krijgen de liefde voor kunst en cultuur niet van huis uit mee. Breur: ‘Daarom is er op onze school veel aandacht voor. Wij bestellen ieder jaar voor elke leerling een Cultureel Jongeren Paspoort (CJP). Speciaal voor die taak hebben wij een CJP-coördinator aangesteld. Met de kaarten kunnen wij er voordelig op uit. Wij gaan naar Museon, Corpus, Naturalis, Anne Frank Huis, Rijksmuseum, en noem maar op.’

Multi-problematiek

Tamara Breur ziet op haar school ook kinderen van ouders met voldoende financiële middelen, maar die opgroeien in een gebrekkige sociale structuur. ‘Wij zien steeds vaker kinderen zonder ontbijt op school verschijnen. Dat vinden

wij zorgelijk.’ Ook ziet ze ouders met een inkomen onder de armoedegrens die heel creatief omgaan met de beperkte middelen. ‘Liefde en geborgenheid kosten niets’, zegt ze. ‘Dat is de basis voor elk kind. Het is de multi-problematiek die schaad. Niet per se de armoede.’

Solidariteit

Tegelijkertijd ziet ze solidariteit bij ouders onderling. Ze vertelt: ‘Een jongen uit een gezin met geldproblemen raakte bevriend met een miljonairsdochter uit dezelfde klas. Haar moeder kwam naar mij en zei: “Ik betaal het schoolgeld voor hem.” Een mooi gebaar en heel ontroerend. Toch vind ik dat het niet nodig moet zijn. Als schoolgeld een probleem is, zou de overheid verantwoordelijkheid moeten nemen.’

Compliment

Op de Calvin Juliaana school is alles erop gericht dat leerlingen zichzelf kunnen zijn en zich zo breed mogelijk kunnen ontwikkelen. ‘Daar slagen wij doorgaans goed in’, zegt Tamara Breur. ‘Het grootste compliment dat wij kunnen krijgen komt van oud-leerlingen. Ze komen na jaren wel eens terug op school. Dan zeggen ze: “Wij hebben het hier echt leuk gehad. Jullie wilden dat we meededen en jullie zagen ons. Jullie hadden vertrouwen in ons”.’

‘Armoede doet veel met een gezin’

Bij basisschool de Mikado in Blerick bouwde één leerkracht in korte tijd een fors netwerk van fondsen op. Het is een Vreedzame School met veel aandacht voor omgangsvormen. Over tien jaar moet ook de wijk weer leefbaar zijn.

Basisschool de Mikado in Blerick (bij Venlo) is gevestigd in Vastenavondkamp, een wijk met veel gestapelde problematiek, zoals armoede, drugsoverlast, criminaliteit, laaggeletterdheid en werkloosheid. Er zijn taalbarrières tussen verschillende culturen en er is weinig sociale structuur. Regelmatig is bij de gezinnen Veilig Thuis of Integrale Vroeghulp betrokken. Marieke Marcelis is

leerkracht op de school. ‘Veel kinderen hebben het thuis moeilijk’, zegt ze. ‘Soms zijn ze na het weekend blij als ze weer naar school kunnen.’

Speelgoed

Marieke Marcelis zet zich naast haar werk als leerkracht óók in voor financiële ondersteuning van gezinnen. ‘Armoede heeft grote gevolgen’, zegt ze. ‘Wij zien dagelijks wat het met een gezin en met een wijk kan doen. Voor veel kinderen is speelgoed niet vanzelfsprekend. Dat merken wij

bijvoorbeeld bij kleuters die voor het eerst naar school komen. Soms hebben ze geen idee hoe je een kleurpotlood vasthoudt en wat je ermee kunt.’

Persoonlijke contacten

Tot voor kort deed de school alleen maar een beroep op het Jeugdfonds Sport & Cultuur. Via via kwam Marieke Marcelis meer en meer fondsen op het spoor, zoals het Jeugdeducatiefonds, Nationaal Fonds Kinderhulp en het ANWB fietsplan. ‘Allemaal organisaties waar je als leerkracht het bestaan niet van weet’, zegt ze. ‘Ik schreef ze aan en deed mijn verhaal.’ In de loop der tijd bouwde ze een fors netwerk op. Marieke: ‘Ik bel regelmatig met de bureaus. Ze kennen mij, de contacten zijn heel persoonlijk. Ik weet voor welke vraag ik bij wie moet zijn. Een plezierige samenwerking. Het loopt goed.’

Voor elk wat wils

Bij het ANWB fietsplan vroeg ze onlangs met succes dertig fietsen aan. Marieke: ‘Jongens- en meisjesfietsen, tweedehands, maar opgeknapt en met alles erop en eraan. Voor elk kind de juiste framemaat.’ Via de pepernootactie van het Nationaal Fonds Kinderhulp ontving ze geld om voor zeventig kinderen sinterklaascadeaus te kopen. Marieke: ‘We inventariseerden wat kinderen graag wilden hebben.

‘Soms hebben ze geen idee hoe je een kleurpotlood vasthoudt en wat je ermee kunt’

Voor grote gezinnen kochten we een gezelschapsspel, ook belangrijk voor de ontwikkeling. Samen met een zwarte Piet brachten we de cadeautjes rond.'

Superblij

Bij basisschool Mikado snijden leerkrachten het thema financiële hulp steeds gemakkelijker aan. Marieke: 'Dat was in het begin best lastig. Je begint er niet snel over. Inmiddels doen we er altijd heel luchtig over. We maken het niet zwaar.' Nu veel gezinnen zijn geholpen, stimuleert dat ook andere gezinnen om hulp te vragen. 'Het spreekt zich rond', zegt Marieke. 'Ouders vragen vaker of hun zoon of dochter op sport of muziek mag. En ze zijn superblij met de financiële vergoeding. Ze sturen foto's van hun kind op het voetbalveld en op de nieuwe fiets. Of ze komen de kinderkleding showen die ze hebben gekocht met middelen van het Jeugdeducatiefonds. Soms een hele garderobe vol.'

Vreedzame School

Mikado is een Vreedzame School, waar leerkrachten, leerlingen en hun ouders een eenduidige taal spreken als het gaat om omgangsvormen. Kinderen leren democratisch te denken en oefenen in het omgaan met conflicten. De school heeft de hoop gevestigd op deze nieuwe generatie. Marieke: 'Wij zijn niet alleen leerkracht maar ook opvoeders. Wij hopen dat de kinderen het oppikken en het meenemen als ze later naar de middelbare school gaan.'

Vreedzame wijk

'Zulke onderwijzers maken hét verschil', zegt Peter Peeters, sinds kort voor de gemeente projectmanager levensproblematiek bij Vastenavondkamp en verantwoordelijk voor de leefbaarheid in wijk. Hij heeft veel contact en overleg met de directie van Mikado en samen breiden ze het positivisme van de school uit naar de wijk. Peter Peeters: 'Daar betrekken we ook partijen bij als de voetbalclub, buurtteam, sociaal wijkteam, woningbouwcorporaties én burgers. Samen bouwen wij aan een Vreedzame Wijk, met de positieve omgangsvormen zoals kinderen die krijgen geleerd op de Mikadoschool. Wij willen graag dat mensen zich weer veilig voelen.'

Woningbouwcorporaties voor sociale steun

In dit gezamenlijk project van de gemeente vormt de Mikadoschool met de betrokken teams een centrale rol. Maar óók de woningbouwcorporaties. 'Zij komen achter de voordeur voor reparaties en onderhoud', zegt Peter Peeters. 'Daardoor kunnen zij sociaal-maatschappelijke thema's aanboren, zoals eenzaamheid, armoede en laaggeletterdheid: "Goh, mevrouw, hebt u financiële problemen? Bespreek het eens met iemand van de gemeente of op school. Er zijn potjes voor." We kunnen hierin uitstekend samen optrekken. Óók met de school. Die heeft een signaalfunctie.'

**'Ouders zijn superblij.
Ze sturen foto's van
hun kind op het
voetbalveld'**

Foto's: Hollandse Hoogte

Meerjarenplan

Back to normal, dat is het streven in Vastenavondkamp. Voor de vernieuwingen neemt de gemeente ruim de tijd. 'De problemen zijn niet van de ene op de andere dag ontstaan', zegt Peter Peeters. 'Dus wij hebben een lange-termijnvisie en een meerjarenplan; wij trekken tien jaar uit voor dit project. De school is in dit proces waanzinnig belangrijk. Zij vormen de kinderen; het kapitaal van de toekomst. Laat dat duidelijk zijn. Met goede leerstof, maar ook met maatschappelijke, sociale en financiële ondersteuning van de leerlingen en hun ouders. Heeft dat met onderwijs te maken? Nee. Maar tegelijkertijd alles. Het grijpt op elkaar in.'

Duuk (10 jaar)

Foto: RD

‘Later word ik scheidsrechter’

Van zijn spaargeld heeft Duuk (10) uit Amstelveen laatst een scheidsrechtersetje gekocht: een fluit, en een gele én een rode kaart. Nu scheidst hij als de buurjongens buiten voetballen. Dat vonden ze in het begin niet leuk. Ze zeiden: “Doe normaal man!” Maar Duuk antwoordde: “Luister jongens, ik moet oefenen. Want dit wordt later mijn beroep.” ‘Eerst werden ze vaak boos en testten ze me uit’, vertelt hij. ‘Maar dan trok ik een rode kaart en zei: “Eruit!” Nu zien ze juist de voordelen van een scheidsrechter. Ze krijgen bijna nooit meer een rode kaart. Soms een gele.’

Klusjes

Hij heeft twee zussen en een klein broertje. Ze wonen bij hun moeder, één zus woont bij haar vader. Zijn moeder ontvangt een pakket vergoedingen van de gemeente om rond te komen. Bijvoorbeeld voor schoolgeld, een computer en overblijfkosten op school. Soms krijgt Duuk twee euro voor iets lekkers. Niet vaak, maar daar heeft hij weinig last van; hij slaagt er goed in om zijn eigen kostje te vergaren. ‘Ik breng de vuilniszakken van oude mensen naar beneden’, zegt hij. ‘En lege flessen naar de supermarkt. Laatst had ik vijftien euro statiegeld. Op één dag verdiend.’

Buiten spelen

Duuk speelt het liefst buiten, ook als het regent. Skaten, stuntsteppen, freerunnen en hutten bouwen. Hij pakt zijn skateboard erbij en wijst op de slijtageplekken. ‘Mijn oom heeft een skatebaan voor de deur’, verklaart hij. Hij gaat vaak naar zijn oom. ‘Lekker rustig is het daar’, zegt hij. ‘We zijn dan met z’n tweeën.’ Om het weekend en in vakanties woont hij bij een pleeggezin, zodat zijn moeder even op adem kan komen. Met het pleeggezin gaat hij ook op vakantie. Hij is in Turkije, Spanje, Italië en Frankrijk geweest. Hij hoopt ook ooit nog eens met zijn moeder op vakantie te gaan. ‘Dat lijkt me gewoon leuk’, zegt hij. ‘Want mijn moeder is heel lief.’

Vrienden

Hij kent veel kinderen die gamen op de computer. Duuk niet. Hij houdt er niet van. Wel kijkt hij ’s avonds soms naar skatevloggers op YouTube. Hij heeft veel vrienden. Met Moussa zit hij op de tekenclub van school. Met Sabina speelt hij gitaar. Ook haalt hij met Sabina geld op voor Kika-acties: kinderen met kanker. ‘Dan doen we een Kika-trui aan’, zegt hij, ‘en gaan we langs de deuren. Laatst hadden we drie collectebussen vol. Ook een paar briefjes van vijf.’ Als ze bij hem langskomen met de collectebus, doneert hij ook. ‘Want alle mensen hebben een gezond leven nodig’, zegt hij. ‘Zeker op zo’n jonge leeftijd.’

Fleur
(11 jaar)

Foto: RD

‘Ik wist dat het tijdelijk was’

‘Vóór de scheiding van mijn ouders was ik veel meer een kind’, vertelt Fleur (11). Ze is de oudste van een gezin met vier kinderen. Voor de scheiding – vier jaar geleden – waren er ook al geldzorgen. Ze woonden destijds in een ander stadsdeel van Groningen. Haar moeder moest het huis verkopen en vroeg schuldsanering aan.

Ze verhuisden en Fleur ging naar een nieuwe school. ‘Ik heb een leuke klas en een lieve juffrouw’, zegt ze. ‘Je kunt altijd bij haar terecht, bijvoorbeeld als je ergens mee zit. De volgende dag vraagt ze dan: “Hoe gaat het nu?”’

Stoere kleding

‘Mama heeft altijd gezegd: “Schuldsanering duurt maar drie jaar”’, vertelt Fleur. ‘Dus ik wist dat het tijdelijk was.’ De drie jaren zijn inmiddels verstreken, het gezin is sinds kort weer schuldevrij. Wel is het inkomen van haar moeder nu nog laag. Ze gaan dus nog steeds naar de kledingbank. ‘Ik ben eraan gewend’, zegt Fleur. ‘Ze hebben daar best leuke kleren. Helemaal niet versleten, of zo.’ Vroeger koos ze vaak roze jurken met glitters, tegenwoordig houdt ze vooral van stoer. Ze steekt een been in de lucht. ‘Deze spijkerbroek is ook van de kledingbank. Maar dat zie je helemaal niet.’

Geleend

Wat ze het ergste vindt van arm zijn? Dat je ‘s ochtends soms alleen maar een rijstwafel en een appel kunt eten. ‘s Avonds eten ze vaak rijst, frikandellen en blikgroenten, of gezonde sla uit het pakket van de voedselbank. Haar moeder heeft ook wel eens spaargeld van haar moeten lenen. ‘Maar dat vind ik niet erg’, zegt ze. ‘Want als het beter gaat, krijg ik dat weer terug.’ Ook vindt ze het niet erg dat ze nooit op vakantie gaan. ‘Hier in de buurt is het ook leuk’, zegt ze. ‘Er is een fontein en een voetbalveld. En ‘s zomers gaan we vaak zwemmen bij de plas.’

Kledingrek

Haar kamer is boven op zolder, we klimmen de vlizotrap op. Op het bed liggen knuffels, onder het kantelraam staat haar bureautje. Dat heeft ze gekregen van vrienden van haar moeder, de bureaustoel had ze al. Fleur gaat zitten. Ze vertelt: ‘Dit bed heeft Wilma geregeld, de brugfunctionaris op onze school. Zij heeft ook gezorgd voor deze vloerbedekking en de verf op de muur.’ Fleur staat op en loopt naar een plastic box in een hoek. Ze trekt de deksel eraf. ‘Kijk, hier zitten nu nog mijn kleren in. Maar binnenkort krijgt mama weer kinderbijslag. Dan krijg ik misschien een kledingrek.’

‘Armoede is geen reden om buiten de boot te vallen’

Bij scholengemeenschap Winkler Prins in Veendam worden ouders met geldzorgen bijgestaan door een financiële coach. Dat zijn medewerkers met een financiële achtergrond of die beroepsmatig veel contact hebben met kinderen en hun ouders.

‘Wij zijn een brede scholengemeenschap met ruim 2000 leerlingen en een aanbod van praktijkonderwijs tot en met gymnasium’, zegt Gerard Blijdenstein, medewerker personeelsadministratie. De school ligt in de Veenkoloniën, van oudsher een gebied met relatief veel lage inkomens. ‘Dat zien wij nog steeds terug in de statistieken’, zegt hij. ‘Het percentage gezinnen in armoede is hier hoger dan het landelijke gemiddelde. Het aantal leerlingen waarvan de ouders kampen met geldgebrek neemt af naarmate het niveau waarop de leerlingen een opleiding volgen stijgt. Al zijn er ook ouders van gymnasiumleerlingen met geldzorgen.’

Financiële coaches

De scholengemeenschap heeft drie financiële coaches die ouders met geldzorgen bijstaan. Dat doen zij binnen hun reguliere taak. De coaches zijn geen leerkrachten, maar medewerkers van de school met een financiële achtergrond

of die beroepsmatig veel contact hebben met kinderen en hun ouders. Ook Gerard Blijdenstein is financiële coach. ‘Lange tijd hadden onze mentoren deze taak’, zegt hij. ‘Zij moesten het doen in de hectiek van het docentschap. Vaak wisten ze niet goed de weg in financiënland. Wij wel, vanwege de financiële achtergrond. In 2015 heeft de directie daarom besloten om de taak bij ons neer te leggen. Zo worden docenten ontzorgd.’

Drie pieken

Op de informatiemarkt voor toekomstige brugklassers en hun ouders hebben ook de financiële coaches een stand. Daar verstrekken zij informatie over de kosten per schooljaar. Ze wijzen op drie pieken: de vrijwillige ouderbijdrage, de iPad – drager van lesmateriaal – en de schoolreis. De vrijwillige ouderbijdrage is laag: €50 per schooljaar. De iPad is duur, €400, waarvan de school er voor alle leerlingen €75 vergoedt uit eigen middelen. Gerard Blijdenstein: ‘Wij zijn

‘Wij weten de weg in financiënland’

Foto's: Hollandse Hoogte

**‘Armoede mag nooit
een reden zijn om
buiten de boot te vallen.
Daar zien wij op toe’**

een iPad-school. Als ouders de tablet niet kunnen betalen, vergoedt Stichting Leergeld €150 en wordt de rest van het aankoopbedrag door school kwijtgescholden. Leerlingen kunnen ook gratis een iPad lenen. Maar die mag dan niet mee naar huis.’

Structurele armoedegelden

Kinderen van ouders die onder of net iets boven het bestaansminimum leven (tot 130%), kunnen een beroep doen op een bijdrage van Stichting Leergeld. De stichting – die gerund wordt door vrijwilligers – vergoedt maximaal €300 per kind per schooljaar. Hans Brouwer is bestuurslid bij Stichting Leergeld Zuid-Oost Groningen. ‘Wij ontvangen geld van de gemeente – de structurele armoedemiddelen – en geld van bijvoorbeeld de Rotary en kerken. Ook zijn wij intermediair bij het Jeugdfonds Sport & Cultuur. Zo kunnen wij naar eigen inzicht de verschillende geldstromen zo goed mogelijk benutten.’

Warme contacten

Ook conciërge Janet van der Laan is financiële coach. ‘Soms hebben ouders ondersteuning nodig bij een aanvraag voor Stichting Leergeld of voor andere schoolgerelateerde financiële zaken’, zegt ze. ‘Dat merken we bijvoorbeeld doordat rekeningen niet worden betaald, zoals de ouderbijdrage.’ Het initiatief voor ondersteuning ligt bij de ouders zelf. Janet van der Laan: ‘Ik bel eerst met de vraag: ‘Goh, wij zien dat u nog niet betaald heeft. Heeft u al wel de aanvraag gedaan? Het formulier ingevuld? Of kunnen wij u erbij helpen?’ Als ouders onze praktische ondersteuning op prijs stellen, dan houden we de contacten warm zolang dat nodig is. Ik ben conciërge, dus ik ken alle kinderen en veel ouders. Dat verlaagt de drempel.’

Schoolreis

De piek voor schoolwerkweken begint in het voorjaar. Reisjes voor het praktijkonderwijs vinden meestal plaats in eigen land, omdat dit voor de leerlingen overzichtelijk is. De

leerlingen van havo, vwo en gymnasium gaan zoal naar Berlijn, Praag, Londen, Boedapest of Rome. De reisjes zijn vrijwillig en kosten meestal zo’n €300. Ouders kunnen in termijnen betalen en krijgen desnoods een vergoeding van Stichting Leergeld. Gerard Blijdenstein: ‘En als het persoonlijk budget bij die stichting al is opgesoupeerd, dan wenden wij ons tot Stichting Vrienden van de Winkler Prins. Die stichting beheert donaties aan onze school. Zij weten dat wij niet zomaar bij hen aankloppen. Alleen als alle andere mogelijke bronnen zijn opgedroogd.’

Geld uit de kas

De school grijpt bij de meeste reisjes alle middelen aan om kinderen mee te krijgen. Janet van der Laan: ‘Armoede mag nooit een reden zijn om buiten de boot te vallen. Daar zien wij op toe. Ook niet bij een klassenetentje voor pakweg €20 per persoon. Als ouders het niet kunnen betalen, dan regelt de directeur geld uit de kas van school. Hetzelfde gebeurt bij kleine reisjes naar Walibi of Wildlands. Daar vallen wij de stichtingen zo weinig mogelijk mee lastig.’

Dank voor de steun

Janet van der Laan heeft vaak gezien hoe armoede in korte tijd kan ontstaan. ‘Mensen raken hun baan kwijt, of ze staan er alleen voor na een echtscheiding. Het kan op vele manieren gebeuren.’ Ook in Veendam speelt schaamte een rol, maar volgens Gerard Blijdenstein minder dan in het westen. ‘Mensen in deze streken zijn minder bezig met uiterlijk vertoon’, zegt hij. ‘Misschien zijn ze daardoor ook weerbaarder tegen armoede.’ Gezinnen uit hun dankbaarheid voor de financiële hulp op school én bij stichting Leergeld. Hans Brouwer: ‘Wij krijgen regelmatig een kaartje: ‘Onze zoon heeft zijn diploma gehaald. Dank voor alle steun die we van jullie hebben ontvangen.’

‘Bij ons zijn meedoen en meetellen dé toverwoorden’

Prins Willem Alexander is een kindcentrum in de Westwijk in Vlaardingen. Schoolreisjes zijn laaggeprijsd en de vrijwillige ouderbijdrage wordt niet actief geïnd.

‘Een kind ontwikkelt zich het best als het meetelt en kan meedoen’, zegt Peter van der Windt, directeur van Kindcentrum Prins Willem Alexander in Vlaardingen. Het kindcentrum ligt in een jarenzestigwijk. ‘Een wijk van de wederopbouw’, zegt hij. ‘Met een veel gestapelde woningen waar vaak gezinnen wonen met een inkomen onder het bestaansminimum. Armoede leidt tot veel narigheid en ellende. Wij zien het als onze taak om kinderen een zo zorgeloos mogelijke jeugd te bieden.’

Schoolreis

Traditionele schoolzaken als schoolreisje, schoolkamp en schoolfotoğraf zijn altijd laaggeprijsd. Peter van der Windt: ‘Met het schoolkamp blijven we in de buurt van Vlaardingen, zodat de kinderen erheen kunnen fietsen. Vorig jaar zijn we gaan ontbijten bij een groot woonwarenhuis. Het werd voor ons speciaal verzorgd voor 1 euro per kind. Voor de kinderen van groepen 8 bedenken we een intensief programma van een aantal dagen, maar we overnachten slechts één keer. Bijzondere excursies tijdens die dagen hebben een educatief karakter. Die betalen we uit de algemene middelen van de school.’

Bibliotheek

De Bibliotheek Vlaardingen is onderdeel van Kindcentrum Prins Willem Alexander. Van der Windt: ‘Kinderen die nieuwsgierig zijn, doen het beter op school. De mediacoach maakt hen wegwijs in de wereld van mooie verhalen, nuttige informatie en multimediale vaardigheden. Zeker voor kinderen uit taalarme gezinnen is een volwaardige jeugdbibliotheek belangrijk. Hij is overdag open voor kinderen van het kindcentrum en na schooltijd voor de wijk.’

Charlotte Maniche is accounthouder Onderwijskansenbeleid bij de gemeente Vlaardingen: ‘Ook op veel andere scholen zien kinderen van huis uit weinig boeken’, zegt ze, ‘Voor deze scholen is *Bibliotheek op school* opgezet, een samenwerkingsverband van bibliotheek en gemeente. Ook daar zijn activiteiten voor zowel kinderen als ouders. Leesconsulenten wijzen op het belang van lezen en op de gevaren van sociale media.’

Foto: s. Hollandse Hoogte

Geen drempels

De vrijwillige ouderbijdrage wordt niet actief geïnd en als intermediair van het Jeugdfonds Sport & Cultuur regelt de school voor veel kinderen zwemles of het lidmaatschap van een sportvereniging. Peter van der Windt: 'Als ouders zeggen dat zij zelf de middelen niet hebben, dan geloof ik ze. Dat hoeven zij niet met een loonstrook te bewijzen.' Voor kinderen in groep 8 wordt bij stichting Leergeld zo nodig een bijdrage aangevraagd voor een laptop, een fiets en schoolspullen.

Buitengroep

Veel kinderen in de Westwijk worden van huis uit niet gestimuleerd om buiten te spelen. Kindcentrum Prins Willem Alexander heeft daarom voor peuters de *buitengroep* opgericht. Weer of geen weer, de groep gaat erop uit. Clustermanager Marieke Wolgen vertelt: 'Hoe meer buitenervaringen vóórdat kinderen naar de basisschool gaan, hoe beter. Peuters worden weerbaar van af en toe regen, een stekelstuik en van klimmen in bomen. En als je eens valt, dan huil je even, en probeer je het even later opnieuw.'

Ouders doen mee

In de ouderkamer organiseert de ouderconsulent activiteiten. Van der Windt: 'Ook hier zijn 'meedoen' en 'meetellen' dé toverwoorden. Er is vooral veel aandacht voor taal. De ouders van de kinderen komen uit 49 verschillende landen. Het belang van taalactiviteiten is evident.' Ook is er een ouderinspiratieteam. Van der Windt: 'Een groep ouders organiseert activiteiten voor ouders en kinderen samen. Bijvoorbeeld een bioscoopavond, compleet met gratis toegangskaartjes, een rode loper en een popcornautomaat. Ouders en kinderen zijn hier dan echt een avondje uit.'

Vangnetfunctionaris

'Als een school signalen krijgt van armoede, is via de gezinsspecialist het wijkteam zo nodig dichtbij', zegt accounthouder Onderwijskansenbeleid Charlotte Maniche. 'In extreme gevallen wordt *de vangnetfunctionaris* ingeschakeld. Bijvoorbeeld als voor een gezin vanwege huurachterstanden huisuitzetting dreigt. Ook de school wordt in zo'n geval betrokken bij een definitief besluit daarover. We werken intensief samen. Want kinderen zijn niet gebaat bij zo'n rigoureuze maatregel.'

Boodschappentas

Een aantal ouders bezoekt de voedselbank. Maar er is ook een groep die niet voldoet aan de criteria, maar wel behoefte heeft aan extra hulp. 'Voor die ouders verzorgen wij boodschappentassen', zegt Van der Windt. 'Die worden gevuld door medewerkers van het kindcentrum. Ouders halen de tas het liefst na schooltijd op. Wij zien veel schaamte over armoede.' Ook ziet Van der Windt steeds grotere verschillen tussen mensen die wél en níet kunnen meedoen, waarbij die laatste groep de norm bepaalt.

Meedenken en bijstaan

Wie de boodschappentas komt halen, kan hooguit een weekend vooruit. Van der Windt: 'Het is voor ons dus óók een signaal; het gezin verkeert in nood. We verwijzen dan naar onze gezinsspecialist, die onderdeel is van het sociale wijkteam. Zij bekijkt de mogelijkheden voor structurele steun. Wij kunnen portemonnees niet vullen, maar we kunnen wel meedenken en ondersteunen.'

‘Hoe jonger het kind, hoe meer er is te winnen’

‘We geven ze de handvatten voor een gezonde leefstijl mee’

IKC Franciscus in Leeuwarden biedt een verlengd aanbod van vroegschoolse educatie en een verlengde leertijd tot en met groep 8.

De uren worden besteed aan taal, ICT en een gezonde leefstijl.

‘Wij mogen de kinderen uit de levendigste en kleurrijkste wijken van Leeuwarden ontvangen’, zegt Ciska van Aken, directeur van Integraal Kind Centrum Franciscus (IKC) in Leeuwarden. ‘Je kunt het ook achterstandswijken noemen.’ Veel kinderen op IKC Franciscus komen uit gezinnen met grote problemen. Er zijn doorgaans weinig financiële middelen en ouders zijn soms laaggeletterd. De kinderen hebben behoefte aan structuur, duidelijkheid en soms aan zorg. Ciska van Aken: ‘Je kunt dat gegeven negeren of omarmen. Wij omarmen het, want wij geloven in kansengelijkheid. Wij hebben onze aanpak erop aangepast.’

Contact met gebiedsteam

De groepen zijn klein en lokalen zijn rustgevend ingericht, met weinig onnodige afleiding. Als er thuis problemen zijn, kan het gebiedsteam (sociaal wijkteam) worden ingeschakeld. Ciska van Aken: ‘Liefst preventief. Alleen het hele pakket doet recht aan een kind.’ De school heeft veel aandacht voor omgangsvormen en gedrag. Van Aken: ‘Wij bekrachtigen gewenst gedrag. Als een paar kinderen door de gang hollen bijvoorbeeld, worden de andere kinderen geprezen. De hardlopers realiseren zich onmiddellijk: Oh ja, de afspraak was: Niet hollen in de gang.’ Positief, zodat ook hun zelfbeeld zich positief ontwikkelt.

Voor- en vroegschoolse educatie

Om toekomstige leerachterstanden en gedragsproblemen te voorkomen, is er voor kinderen van nul tot zes jaar een verlengd VVE-aanbod (voor- en vroegschoolse educatie). Dat is bij IKC Franciscus zes jaar, in plaats van vier jaar zoals elders. Ciska van Aken: ‘Bij deze voor- en vroegschoolse educatie gaat het altijd om taal, taal en nog eens taal. Dus we lezen met kinderen boekjes en laten ze op alle mogelijke manieren taalevaringen opdoen. Met taalpuzzels, liedjes, versjes en noem maar op. Ook betrekken we de ouders erbij, zodat ook zij gaan lezen en met hun kind de taal gaan gebruiken. We nodigen hen actief uit om mee te doen.’

Verlengde leertijd

Er is twee uur verlengde leertijd. Voor groep 8 zijn deze uren verplicht, voor groep 1 tot en met groep 7 niet. De uren worden benut voor taalontwikkeling, maar ook voor ICT én gezonde leefstijl. Professionals worden van buitenaf ingeschakeld. Ciska van Aken: ‘In deze uren krijgen onze kinderen bijvoorbeeld kookles: hoe kook je lekker en gezond? Zij koken elke week voor hun ouders, krijgen dagelijks vers fruit, en op vrijdag een gezonde lunch. Zo geven wij ze de handvatten voor een gezonde leefstijl mee.’

Subsidierondes

IKC Franciscus betaalt de extra VVE-uren en de verlengde leertijduren uit de zogenoemde IKC profielmiddelen: een subsidie voor onderwijsachterstanden van de gemeente. Hanny Voskuyl is bij de gemeente Leeuwarden projectleider integrale kindercentra. ‘Alle IKC’s kunnen eens per

Foto's: Hollandse Hoogte

‘Alleen het hele pakket doet recht aan een kind’

jaar een budget aanvragen voor een aanbod dat past bij de behoeften van de kinderen uit de wijk. Een onafhankelijke commissie beoordeelt die plannen. Via de subsidierondes verdelen we € 550.000. Als het aantal aanvragen het beschikbaar budget overstijgt, krijgen IKC's in achterstandswijken voorrang.'

Talentontwikkeling

Uit het budget voor onderwijsachterstanden financiert de gemeente óók een traject voor talentontwikkeling voor kinderen van 8 tot 18 jaar. Leerkrachten, cultuur- en sportcoaches kunnen kinderen voordragen. Hanny Voskuylen: 'Daar gebeuren mooie dingen mee. Een jongentje met schaaktalent is in contact gebracht met een Friese schaakmeester en gaat mee naar wedstrijden. Een meisje met voorheen gedragsproblemen doet aan bodypainting. Bij een geschikte studio krijgt ze les in bodypaintingtechnieken. Sindsdien heeft ze ook haar draai op school weer wat gevonden. Het gaat beter met haar.'

De gemeente als partner

Ciska van Aken is blij met de betrokkenheid van de gemeente en de ondersteuning bij talentontwikkeling. 'Een kind dat het talent voor een sport of een kunstvorm ontdekt, kan daar een leven lang profijt van hebben. Als wij samen kunnen voorkomen dat een jong kind vastloopt, dan scheelt dat veel leed, en de gemeenschap veel geld. Hoe jonger het kind, hoe meer er is te winnen.'

Familie IKC

Ciska van Aken: 'Wij zijn een 'familie-IKC'. Want een kind wordt niet alleen opgevoed door ouders, maar ook door ooms en tantes, pakes en beppes, kinderopvang, onderwijzers, het gebiedsteam, de GGD. Samen vormen we één geheel. Dat is onze diepste overtuiging. Ouders zijn geen klant maar partner. Zij zijn onlosmakelijk verbonden met onze 'community', met onze 'familie'.'

Samen met de gemeente en de onderwijsbesturen starten drie IKC's in Leeuwarden een pilot voor het verbinden van zorg, onderwijs en kinderopvang. IKC Franciscus is een van deze drie scholen. Zij voegen de functie *jeugdondersteuner* toe aan onderwijs en kinderopvang. Dit wordt betaald door gemeente, primair onderwijs en kinderopvang. Ciska van Aken: 'Als school en jeugdzorg samengaan, kun je beter ondersteunen in de thuissituatie. Preventief, zodat kinderen tot bloei komen en gewoon een mooi mens mogen zijn.'

‘Wij streven naar samen-redzaamheid’

‘Een opknabbeurt geeft ouders de moed om weer door te gaan’

Basisschool De Horizon in Delft is een community-school. De projectcoördinator van de school is tevens projectcoördinator van de wijk. Hij begeleidt ouders naar werk en naar de voedselbank.

‘Wij streven niet zozeer naar zelfredzaamheid, maar naar samen-redzaamheid.’, zegt Kees Huisman, projectcoördinator bij basisschool De Horizon en tevens projectcoördinator in de wijk. De school met twee locaties ligt in de multiculturele aandachtswijken Buitenhof en Poptahof. Vanuit de samenredzaamheid-gedachte is de basisschool sinds 2016 een community-school. Peuterspeelzaal, wijkcontactpunt en jeugdgezondheidszorg huizen onder één dak met de basisschool.

Post mee naar school

Op school bouwt Kees Huisman aan vertrouwen met ouders. Met succes. Huisman: ‘Veel ouders hebben moeite met lezen’, zegt hij. ‘Ze nemen de post mee naar school en komen ermee naar mij. Als blijkt dat er een huurachterstand is, druk ik ze op het hart: “Ga naar de wooncorporatie voor een betalingsregeling. Anders staat straks de deurwaarder op de stoep.” Desnoods bel ik zelf. De lijnen zijn kort.’ Betaalachterstanden zijn een belangrijk aandachtspunt voor ‘meester Kees’, zoals ook de ouders hem kennen. Als hij namens De Horizon op huisbezoek gaat, bekijkt hij terloops ook altijd even de brievenbus. ‘Zit die vol’, zegt hij, ‘dan staat er iets stil. Dan kun je er zeker van zijn dat er betaalachterstanden zijn.’

Delftpas

De gemeente Delft heeft de schoolkostenregeling gekoppeld aan de Delftpas, waarmee elke Delftenaar tegen een vergoeding kan profiteren van bepaalde voordelen. Atie Hoekman is programma-manager Werk en Inkomen bij de gemeente. ‘Ongeacht of je rijk of arm bent’, zegt ze. ‘De pas is dus niet stigmatiserend.’ Kinderen uit een gezin met een laag inkomen krijgen de pas gratis. Bovendien staat er voor hen een tegoed op van €50,- om bij bepaalde winkels schoolspullen te kopen én krijgen ze een tegemoetkoming van de ouderbijdrage.

De 'meester Kees-pet'

Twee dagen per week is Kees Huisman projectcoördinator in de wijk, gefinancierd uit gezamenlijke projectgelden van gemeente en wooncorporaties. Vanuit die rol voert hij met bewoners leefbaarheidsprojecten uit, bijvoorbeeld het zwerfvuil- en moestuinenproject. En hij begeleidt mensen naar werk of naar de voedselbank. Hij bezoekt ze thuis voor bijvoorbeeld ondersteuning bij schulden. 'Vaak zet ik dan de 'meester Kees-pet' op', zegt hij. 'Van de verwevenheid tussen school en gemeente maken wij heel nuttig gebruik.'

Controle aan de poort

Schulden ontstaan bijvoorbeeld als sancties zich opstapelen of als gezinnen kind-toeslagen of andere uitkeringen moeten terugbetalen. Huisman strijdt ervoor dat de controle van deze toeslagen aan de poort plaatsvindt, niet twee belastingjaren later. 'Het systeem klopt niet', zegt hij. 'Het gaat om een kwetsbare groep burgers. Het is óók de verantwoordelijkheid van overheden om hen te beschermen voor schuldenlast in de toekomst.'

De moed om door te gaan

Met geld van een aantal fondsen start De Horizon binnenkort het project: Achter de schooldeur, achter de voordeur. Huisman: 'Wij behangen al jarenlang kinderkamers, kopen kinderbedden, en zorgen voor een bureautje zodat er huiswerk gemaakt kan worden. Kinderen kiezen zelf hoe hun kamer eruit komt te zien.' Een groep vrijwilligers klust mee, en uiteraard de ouders zelf. 'Het mooie is', zegt Huisman, 'dat zo'n opknappbeurt ouders de moed geeft om weer door te gaan. Ze krijgen weer vertrouwen. Ze zijn weer positief.'

Vroegsignalering

De gemeente Delft heeft een project vroegsignalering. Atie Hoekman: 'We willen mensen in het vizier krijgen voordat de schulden hoog zijn opgelopen. Kees Huisman is een goed voorbeeld van iemand die een bijdrage levert. Hij komt achter de voordeur en verwijst mensen door naar de financiële winkel van de gemeente. Iedereen die aanklopt is er één die geholpen wordt. En daar gaat het om.'

Samen digi-TAAL de toekomst in!

Via het taalproject Samen *digi-TAAL* de toekomst in! Leren peuters – en ook ouders – de taal. Het wordt gesubsidieerd door het Kansfonds. Ouders van peuters krijgen zes maanden een iPad met educatieve taal- en rekenspelletjes mee naar huis, zodat ze hun kinderen kunnen ondersteunen bij de taalontwikkeling. Kees Huisman: 'Ouders zijn trots als hun kinderen thuis iets hebben geleerd. Dat motiveert hen om zélf mee te doen aan de taal cursus voor ouders.' De school heeft voor 2019 via het actieprogramma *Tel mee met Taal* subsidie aangevraagd om het taalproject ook beschikbaar te stellen voor ouders van kinderen uit groep 3 en 4.

Werkse!

'Wij investeren in ouders', zegt Kees Huisman, 'zodat zij meer kans hebben om uit de armoede te komen.' Als ze beter zijn in taal, volgt de stap naar werk. *Werkse!* is de organisatie in Delft die mensen vanuit de bijstand helpt om een geschikte participatiebaan of werkervaringsplek te vinden. Twee keer per jaar geven ze informatie in de ouderkamer van De Horizon. Kees Huisman: 'Ook elk baantje op onze school gaat naar de wijk. Bijvoorbeeld voor de functie van conciërge, of vrijwilliger bij *digi-Taal*. Stap voor stap bouwen ouders een toekomst op. De vertrouwensband met school werkt heel preventief.'

**'Van de verwevenheid
tussen school en gemeente
maken wij heel nuttig
gebruik'**

‘Wij willen die keten doorbreken’

Bij het Porta Mosana college zamen leerlingen levensmiddelen in voor gezinnen en jongeren met geldproblemen. Bij een aantal wijkcentra is een uitgiftepunt ingericht. Ook bij de gemeente staat armoedebeleid hoog op de politieke agenda.

‘In de omgeving van onze school verwacht je geen armoede’, zegt Ben Perry, teamleider van het tweetalig onderwijs van Porta Mosana College, een brede scholengemeenschap in Maastricht. Tussen de grote groep leerlingen uit welgestelde gezinnen, ziet Ben Perry een klein groepje leerlingen uit gezinnen die weinig te besteden hebben. Ben Perry: ‘Ouders die zich van alles ontzeggen, om maar deze school voor hun kind te kunnen betalen.’ De verschillen tussen arm en rijk versterken het taboe op armoede, vindt Perry. ‘Ik was verbaasd’, zegt hij, ‘dat een aantal leerlingen ineen dook toen eens een organisator van de voedselbank bij ons op school kwam praten over een inzamelingsactie. Later vertelde hij mij: “Het zijn kinderen uit gezinnen die onze voedselbank bezoeken”.

Juupu

Om armoede te bestrijden, zijn twee leerlingen op school een voedselinzamelingsactie gestart. De actie heet Juupu,

genoemd naar de twee initiatiefnemers: Juul en Puck (broer en zus). Juupu staat eens per twee weken in de hal van school met een paar kratten op tafels. ‘De voedselbank stelt steeds strengere eisen’, zeggen Juul en Puck. ‘Onze pakketten zijn voor gezinnen en jongeren die nét een tientje teveel verdienen om er gebruik van te kunnen maken.’

Bespreekbaar

De school stimuleert leerlingen iets te doen voor een ander zonder daar iets voor terug te krijgen. Dus Ben Perry heeft de leerlingen geholpen de uitvoering mogelijk te maken. Hij roept scholieren als het even kan op om voedsel te doneren. Ook twee andere scholen doen inmiddels mee aan de inzamelingsactie. Bij een aantal wijkcentra is een uitgiftepunt ingericht voor de levensmiddelen. Ben Perry: ‘Het thema armoede wordt bij ons op school steeds beter bespreekbaar. We hebben onlangs een symposium georganiseerd waar onze leerlingen hebben gesproken

‘Het thema armoede wordt bij ons op school steeds beter bespreekbaar’

Foto's: Jonathan Vos

'In de drukte van alledag valt zo'n dossier gemakkelijk van het bureau'

met leeftijdgenoten die armoede kennen. Zo pikken ze de boodschap op: De ander is niet minder waard omdat hij toevallig weinig te makken heeft.'

Op de agenda

Ook binnen docententeams van het Porta Mosana College is er meer aandacht voor armoede. Leerlingen van ouders met geldzorgen worden eerder herkend. 'Je moet daar actief aan werken', zegt Perry. 'Want in de drukte van alledag valt zo'n dossier gemakkelijk van het bureau.' Het Porta Mosana College werkt nu nog beperkt samen met armoedefondsen. Perry: 'Wij kennen als fonds alleen stichting Leergeld.' Op informatieavonden voor ouders nodigt Ben Perry deze stichting tegenwoordig altijd uit, zodat ouders met geldzorgen weten dat ze kunnen aankloppen. Ben Perry: 'Een paar jaar geleden zou het niet bij mij zijn opgekomen om deze stichting te betrekken.'

Preventie

Bij de gemeente Maastricht staat armoede al jarenlang hoog op de politieke agenda. 'Onze stad telt meer kinderen in armoede dan het landelijk gemiddelde', zegt beleidsmedewerker Armoede Veroniek Smeets. Steeds vaker ziet ze in haar stad mooie burgerinitiatieven ontstaan. De gemeente zet hoog in op preventie bij jongeren. Veroniek Smeets: 'Kinderen die opgroeien in armoede

hebben een verhoogde kans later zelf ook arm te zijn. Leerkrachten schatten hun vermogens automatisch lager in. Als volwassenen zijn ze minder gezond, minder zelfverzekerd en ze krijgen minder kansen. Wij willen die keten doorbreken.'

Peer educators

Bij de gemeente loopt *Money Ways*, een armoede- en schuldenpreventieprogramma van Diversion en Nibud, waarbij *Peer educators* – jongeren die zelf zijn opgegroeid in armoede of bekend zijn met schulden – op scholen geldzaken bespreekbaar maken. Ook loopt bij de gemeente *Speaking Minds*, waarbij jongeren van het ROC met beleidsmedewerkers in dialoog gaan over ondersteuning bij armoede. Veroniek Smeets: 'We vragen hen bijvoorbeeld vanaf welke leeftijd je het thema het best bespreekbaar kunt maken.'

No credit, game over

Maastricht heeft een interactief stadsspel voor jongeren ontwikkeld: *No credit, game over*. Veroniek Smeets: 'Jongeren spelen een personage met schulden. Hoe lossen ze die schulden af? Ze worden op de route langs relevante instanties geleid, bijvoorbeeld voor schuldhulpverlening. Daar worden ze door medewerkers te woord gestaan alsof het echt is.' Het Maastrichtse spel is populair; bijna alle scholen doen eraan mee, ook Porta Mosana. Veroniek Smeets hoopt dat bij jongeren het gevaar van schulden doordringt: 'Het gemak waarmee veel jongeren spullen op afbetaling kopen, is opvallend.'

Mooi, hip, succesvol en vermogend

Ben Perry werkt al zo'n veertig jaar op het Porta Mosana College. Hij ziet leerlingen vaker dan vroeger lijden onder maatschappelijke ontwikkelingen. 'De verpersoonlijking maakt kinderen eenzaam', zegt hij. 'Het aantal kinderen dat in zorg behandeld wordt, neemt toe. Ze worstelen met serieuze zaken als depressiviteit. Want ze moeten allemaal even mooi, hip, succesvol en vermogend zijn als de ander. Het legt een enorme druk op kinderen.'

Martin Pragt

Foto: eigendom van Martin Pragt

‘Leraren hebben enorm veel invloed’

‘Als kind voelde ik mij structureel onveilig’, zegt Martin Pragt (63) uit Silvolde. ‘Er lag een onstabiel fundament onder ons gezin. Mijn vader was chef op een werkplaats, maar niemand wist waaraan het salaris opging. Mijn moeder wilde de armoede verbergen. Ze hulde veel. Bijvoorbeeld als wij nieuwe tweedehands kleding gingen passen. Of als mijn broers en ik werden uitgelachen omdat we te groot waren voor onze kleuterfiets. Mijn moeder stond permanent in de overlevingsstand. Ze voelde zich schuldig.’

Onder de huid

‘Nog altijd voel ik mij diep van binnen minderwaardig. Ik tel niet mee, ik stel niets voor. Die overtuiging draag ik mee onder mijn huid. Het patroon zie je vaker bij mensen die in armoede zijn opgegroeid. Ze durven niet succesvol te zijn. Toch heb ik altijd gewerkt, desnoods als krantenbezorger. Ik heb nooit afhankelijk willen zijn. Inmiddels werk ik als dramadocent voor daklozen. De beloning is het wezenlijk contact met mensen. Niet het salaris. Ik ken de waarde van geld niet. Als ik iets heb, dan gaat het op. Omgekeerd kan ik goed omgaan met schaarste. Geld zegt mij weinig.’

Via de band

‘Scholen spelen een uiterst bepalende rol voor kinderen in armoede. Dat weet ik uit ervaring. Op school wist niemand dat ik nog in bed plaste, een reactie op de spanningen thuis. De mentor begreep niet waarom ik niet mee wilde op de gratis schoolreis. Hij bezocht mijn ouders. Hij zei: “Ik heb een probleem, want Martin wil niet mee op schoolreis.” Toen hij hoorde waarom, heeft hij voor mij een kamer apart geregeld. Vanaf dat moment heb ik nooit meer in bed geplast. Het verhaal was gedeeld met iemand die luisterde. Mijn probleem werd het probleem van de mentor. Zo loste hij indirect mijn kinderzorgen op. Hij speelde het via de band. Dat is cruciaal in mijn verhaal.’

Invloed

‘Het is ook mijn boodschap aan scholen en gemeentes. Besef dat armoede vaak gepaard gaat met grote andere problemen. Ouders die afwezig zijn, die een verslaving hebben of een trauma. Zoals mijn vader. Hij kleineerde ons voortdurend. Kinderen delen dat gevoel van onveiligheid niet. Ze reageren het af door zich te verzetten. Ze hebben geen basisvertrouwen. Steun de kinderen en omarm hun grote zorgen. Speel het via de band: maak hún armoede en hún gevoel van onveiligheid tot jóuw probleem. Blijf altijd positief en zoek naar kwaliteiten. Leraren hebben enorm veel invloed. Ze kunnen het leven van een kind veranderen.’

‘Er is veel verborgen armoede’

Bij de Rotterdamse scholenvereniging RVKO zijn zesenzestig basisscholen aangesloten. De *medewerker Armoede aanpak* helpt deze scholen om armoede beter te herkennen en om het taboe rondom het thema weg te nemen.

Sinds het schooljaar 2016/17 ontvangt de RVKO (Rotterdamse Vereniging voor Katholiek Onderwijs) een bijdrage van het Sint Laurensfonds, een Rotterdams fonds met eigen middelen dat zich ervoor inzet armoede te bestrijden. Met het geld heeft de vereniging het Noodfonds ingericht voor gezinnen die net buiten de regelingen van de gemeente vallen. Bijvoorbeeld omdat de ouders werken, en hun inkomen iets hoger is dan de inkomensgrens die de gemeente hanteert voor structurele minimavoorzieningen.

Weer ruimte voor iets leuks

Lia Zwaan is bestuurder bij RVKO. ‘Deze gezinnen betalen alles zelf’, zegt ze, ‘waardoor er weinig meer overblijft om te besteden aan gezonde voeding of geschikte kleding.’ Het Noodfonds ondersteunt met relatief kleine bedragen. Een kinderfeestje, een traktatie op school of kosten voor vervoer. Lia Zwaan: ‘Als je armoede in een gezin kunt voorkomen, beïnvloed je vaak ook andere thema’s. Bij ouders verdwijnt veel stress. Er ontstaat weer ruimte voor iets leuks.’

Medewerker Armoede aanpak

Veel ouders en scholen zijn niet op de hoogte van verschillende mogelijkheden om gezinnen financieel te ondersteunen. Ook op het jaarlijks te besteden budget van het Noodfonds wordt onvoldoende aanspraak gemaakt. Daarom heeft de vereniging onlangs een *medewerker Armoede aanpak* aangesteld. Die brengt voor scholen de mogelijkheden in kaart, en betreft onderwijs bij gemeentelijk armoedebeleid. Ze wijst op het effect van armoede op het brein, en geeft workshops over hoe je op school signalen herkent. Dragen de kinderen een winterjas en fatsoenlijke schoenen? Hebben ze ontbijt achter de kiezen? Waarmee is hun broodtrommel gevuld? Lia Zwaan: ‘Uit schaamte melden veel gezinnen zich niet. Er is veel verborgen armoede.’

Kennis en ervaringen delen

Ook betreft de *medewerker Armoede aanpak* samenwerkingspartners – zoals de gemeente, het Jeugdfonds Sport en Cultuur en Stichting Leergeld – om kennis en ervaringen te delen. Lia Zwaan: ‘Als je van elkaar weet wat iedereen doet, kun je taken verdelen. Dat verschaft ook duidelijkheid aan directies van scholen.’

Taboes doorbreken

Een belangrijke taak voor de *medewerker Armoede aanpak* is taboes doorbreken. Lia Zwaan: ‘Het voornemen bestaat om kinderen via een kinderraad zélf een stem te geven. Samen met hun ouders laten zij ons weten aan welke ondersteuning zij behoefte hebben. Ze denken mee: Hoe kan de school ouders helpen om de schaamte te overwinnen? De inzichten bereiken automatisch de zesenzestig scholen van onze vereniging. En we delen ze met andere Rotterdamse schoolbesturen.’

Foto: Hollandse Hoogte

Nawoord

Een handreiking voor scholen in het omgaan met kinderarmoede

Mariëtte Lusse (Hogeschool Rotterdam), *Annelies Kassenberg* (Hanzehogeschool Groningen)

Geldzorgen in de thuissituatie kunnen leerlingen ernstig belemmeren in hun ontwikkeling. Veel leraren maken zich zorgen over de toekomstkansen van deze kinderen. In de recente rapporten “Alle kinderen kansrijk” (Kinderombudsman) en “Opgroeien zonder armoede” (SER) wordt de aanbeveling gedaan om de rol van scholen bij de bestrijding van kinderarmoede te vergroten.

Werkwijzen uitproberen

Hoewel scholen de armoede in de gezinnen van hun leerlingen niet kunnen oplossen, kunnen zij de gezinnen wel steunen. Deze brochure is een eerste stap om te laten zien hoe scholen deze steun al vormgeven. Hun verhalen dienen ter inspiratie. In opdracht van de ministeries SZW en OCW voeren we met een aantal scholen bovendien pilots uit, waarin nieuwe werkwijzen worden uitgetoetst. Ook leerlingen en ouders denken mee. De opgedane kennis wordt benut voor een handreiking die scholen kan helpen in het omgaan met gezinnen in armoede.

Signaleren en steunen

De aanbevelingen van de SER en de kinderombudsman, literatuuronderzoek en de ervaring van verschillende scholen laten drie thema's zien die de basis zullen vormen voor de handreiking: het signaleren van gezinnen in armoede en het bieden van zowel sociale als financiële steun. Het risico bestaat dat kinderen in armoede minder positieve aandacht thuis krijgen. Zowel leerlingen als ouders willen liever niet dat anderen weten van de financiële situatie bij hen thuis. Wel hebben zij behoefte aan sociale steun en een luisterend oor. Daarnaast kunnen scholen ouders verwijzen naar gemeenten en maatschappelijke fondsen voor steun op financieel vlak. Dat lukt het beste als vanuit school een vertrouwensrelatie met ouders is opgebouwd. Het bieden van steun staat of valt met het signaleren van gezinnen die te maken hebben met armoede. Het (her)kennen van deze gezinnen en met hen in gesprek raken over hun zorgen vraagt om een goede vertrouwensrelatie.

Haalbaar voor scholen

De handreiking beschrijft hoe scholen invulling kunnen geven aan het signaleren van en omgaan met armoede. De adviezen zijn in de praktijk haalbaar gebleken. Daarbij zal de taakinvulling van leraren moeten passen bij hun bestaande rol in de begeleiding van leerlingen en de vertrouwensband die zij met leerlingen en ouders opbouwen. Voor concrete steun moeten leraren kunnen doorverwijzen naar laagdrempelige en toegankelijke zorg in de school. In deze brochure zijn al de nodige suggesties voor de invulling daarvan beschreven.

De handreiking is begin 2020 beschikbaar en is bestemd voor scholen (in het basis- en voortgezet onderwijs) die een praktijk willen opbouwen in het omgaan met armoede, en voor scholen die een al bestaande praktijk willen uitbouwen en borgen.

www.samenvoorallekinderen.nl:

Via deze site kunnen intermediairs zoals docenten, intern begeleiders en/of schoolmaatschappelijk werkers m.i.v. het schooljaar 2019/2020 eenvoudig een aanvraag doen voor voorzieningen op het gebied van educatie, sport, cultuur, verjaardag, recreatie en overige zaken. Deze site is tot stand gekomen met Stichting Leergeld Nederland, Jeugdfonds Sport & Cultuur, Nationaal Fonds Kinderhulp, Stichting Jarige Job en het ministerie van Sociale Zaken & Werkgelegenheid. Zij werken onder de noemer Sam&. Voor meer informatie: Kijk op de website of neem contact op met 010-307 59 09.

Deze brochure is een gezamenlijke uitgave van:

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

**Gelijke
Kansen
Alliantie**

Productie en advies:
Tekstbureau Riëtte Duynstee

Onder redactie van:
Mariëtte Lusse, Hogeschool Rotterdam
Annelies Kassenberg, Hanzehogeschool Groningen

Fotografie:
© Hollandse Hoogte
© Sanne Bas | © Riëtte Duynstee (RD)
© Creative Desk - Pamela van Gelderen
© Jonathan Vos

Juni 2019 | Publicatie-nr. 120086

